

Загрози функціонування в Україні агрохолдингових компаній та основні напрями їх нейтралізації

Проведено аналіз діяльності в Україні агрохолдингових компаній, який дозволив виявити та науково підтвердити основні загрози їх функціонування для вітчизняного агросектору та економіки загалом. Для нейтралізації негативного впливу діяльності агрохолдингів у контексті зазначених загроз запропоновано комплекс невідкладних заходів у таких основних напрямках: усунення проявів монополізації на ринку оренди земель і сільськогосподарської продукції, формування ефективних механізмів забезпечення розвитку малого та середнього агробізнесу та здійснення заходів щодо боротьби з деградацією сільськогосподарських земель і їх забрудненням. У межах пріоритетних напрямів було розроблено стратегічні цілі та інструменти їх реалізації. Запропоновані заходи сприятимуть усуненню ризиків, що привносять в економіку України великі інтегровані агроформування, що, своєю чергою, сприятиме покращенню умов ведення бізнесу, підвищенню конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва на внутрішньому та зовнішньому ринках і як наслідок – зростанню продовольчої безпеки держави.

Ключові слова: агрохолдингові компанії, загрози функціонування агрохолдингів, монополізація аграрного ринку, розвиток малого та середнього агробізнесу, забруднення сільськогосподарських земель, механізм нейтралізації загроз.

Постановка проблеми. У розвитку вітчизняного агропромислового сектору та національної економіки агрохолдингові компанії відіграють значну роль, а за останні 10 років стали основною формою ведення аграрного бізнесу в Україні. Аграрні холдинги акумулюють значні фінансові ресурси, мають доступ до новітніх технологій і вихід на експортні ринки, політичний і соціально-економічний вплив на регіональному та національному рівнях [1, с. 296]. Водночас функціонування великих агрохолдингових структур характеризується багатьма негативними проявами, що виявляються, зокрема, у монополізації ринку оренди земель та сільськогосподарської продукції, поступовому витісненню малого і середнього аграрного бізнесу, наявності значної кількості проблем забезпечення екологічної безпеки регіонів своєї присутності тощо.

Аналіз останніх досліджень. У сучасних дослідженнях агрохолдингових структур питанням аналізу загроз їх функціонування для економіки України загалом та агросектору зокрема приділяється багато уваги, зокрема і в контексті забезпечення збалансованої просторової політики [2]. Варто відзначити публікації таких вітчизняних науковців, як А. Є. Данкевич, Т. Г. Дудар, О. М. Могильний, О. В. Ходаківська та деяких інших. Водночас не всі аспекти цієї складної та багатогранної проблеми висвітлені з достатньою повнотою та відповідним науковим обґрунтуванням. Загрози, що пов'язані з функціонуванням в нашій державі агрохолдингів, вимагають якнайшвидшого реагування з боку держави для запровадження ефективного механізму їх (загроз) нейтралізації.

Мета статті – проаналізувати загрози функціонування в Україні агрохолдингових компаній та окреслити основні напрями їх нейтралізації.

Основні результати дослідження. Сільське господарство України функціонує сьогодні в умовах співіснування різних організаційно-правових форм виробників сільськогосподарської продукції. Така відносно нова форма господарювання, як агрохолдинги останніми роками посіла лідируюче місце не тільки в агропромисловому комплексі, але й в цілій економічній системі. Зокрема, агрохолдинги забезпечують посилення експортних позицій України, особливо в галузі рослинництва, значною є також їх частка у ВВП. Великі агрохолдингові структури мають більші перспективи щодо просування своєї продукції на світовому ринку, визначаючи сільськогосподарські глобальні пріоритети [3, с. 271].

Водночас, попри значну кількість переваг діяльності агрохолдингових структур для аграрного ринку та економіки загалом, їх функціонування пов'язане також з наявністю низки загроз, серед яких варто виділити такі:

- *монополізація ринку оренди земельних ресурсів.* Так, концентрація значних площ земельних ресурсів в «одних руках» призводить до розвитку монополізму на ринку оренди землі: за нашими підрахунками, у 2017 р. 20 найбільших агрокомпаній України володіли земельним банком у розмірі майже 4 млн га сільськогосподарських земель, що складає приблизно 20% від загальної площі, що перебуває в користуванні всіх сільськогосподарських підприємств;
- *постійне збільшення площі оброблюваних земель при незначній частці України у світовому експорті сільськогосподарської продукції.* Зокрема, маючи 2,3% орних земель світу, Україна займає лише 1,2% у світовому експорті сільськогосподарських товарів, тоді як у розвинених державах світу ці показники є або співмірними, або частка експорту перевищує частку орних земель (як, наприклад, у США, Франції, Польщі та ін.). У розрахунку на 100 га орних земель Україною експортується продукції на суму 52,3 тис. дол. США, що удвічі менше, ніж у світі. У вартісному виразі, порівняно із середнім показником ЄС, ми експортуємо продукції майже в 10 разів менше, з Францією – у 7,9 р., Польщею – у 4,3 р. [4, с. 6].
- *монополізація ринку сільськогосподарської продукції, що відбувається через захоплення великими агрокомпаніями найбільш рентабельних і експортно-орієнтованих сфер агробізнесу.* Так, у 2017 р. частка експорту продукції рослинництва в загальному експорті складала понад 30%, у т. ч. зернових культур 15,1%, олії та інших жирів – 10,8%. За нашими підрахунками, починаючи з 2000 р., у т. ч. у 2017 р., понад 65% зернових і сояшнику вирощується саме великими сільськогосподарськими підприємствами. Причому рентабельність зернових і сояшнику в рослинництві є найбільшими: її середнє значення впродовж 2013 – 2016 рр. складає відповідно 35,4% та 59%;
- *поглинання невеликих підприємств* (кількість дрібних сільськогосподарських підприємств в Україні впродовж 2013 – 2016 рр. різко скоротилася – з 1460 у 2013 р. до 603 у 2016 р. або на 58,7%);
- *обмеження можливостей для розвитку особистих селянських і фермерських господарств* ~~наслідком~~ *через проблематичність отримання та високу вартість кредитних ресурсів.* Так, аналіз умов кредитування сільськогосподарських підприємств, які пропонують вітчизняні комерційні банки, свідчить, що це джерело залучення ресурсів є недоступним для більшості виробників сільськогосподарської продукції, особливо малих аграрних підприємств. Банки прискіпливо ставляться до оцінювання кредитоспроможності позичальників та якості застави (як правило, вимагається ліквідне майно, однак у заставу можуть прийматися також складські свідоцтва та інші товаророзпорядчі документи на сільськогосподарську продукцію) [5]. Крім того, аналіз вартості кредитів для агросектору (табл. 1) засвідчив, що в середньому кредитна ставка для отримання агрокомпаніями додаткових фінансових ресурсів на поповнення обігових коштів складала, зокрема для строкових кредитів, – 27%, тоді як середньозважена відсоткова ставка, за якою надавались кредити нефінансовим корпораціям у тому ж році – 15,1% [6]. Як бачимо, розрив дуже суттєвий.

На ринку банківських кредитів для сільського господарства найбільш поширеними брендами є Credit Agricole Ukraine, Ukrsibbank, Aval, Piraeus bank, Alfa bank, OTP bank та Agroprosperis bank. Загальним трендом у банківському кредитуванні аграрної галузі є фінансування обігового капіталу, наприклад для закупівлі засобів захисту рослин, насіння, добрив або паливно-мастильних

Таблиця 1

Відсоткові ставки за банківськими кредитами для агропромислових підприємств в Україні
(станом на квітень 2016 р.)

Показники	Поповнення обігових коштів			Упровадження інвестиційних проектів	Купівля с.-г. техніки
	овердрафт	кредитний ліміт	строковий кредит		
Кредитна ставка, % річних	26-28	30-34	22-32	19-26	21-29 (спецпрограми – до 17)
Комісія, %	1,0 – разова	0,9 – щомісячно та до 0,3 – за кожен переказ	до 1,0 – разова та / або 0,1-0,5 – щомісячно	0,5-1,0 – разова	0,5-1,0 – разова

Складено автором за [5].

матеріалів. Банкіри більш відкриті до співпраці з виробниками, що орієнтовані на виробництво зернових та олійних культур, найбільш поширених в Україні [7]. Це підтверджує пріоритетність надання комерційними банками кредитів саме агрохолдинговим структурам, оскільки вони здебільшого спеціалізуються на цих найбільш рентабельних та експортно-орієнтованих видах сільськогосподарської продукції, про що зазначалось вище;

– *неконтрольованість способів використання ґрунтів і як наслідок – погіршення їх якісних характеристик.* Так, у землеробстві України уже впродовж двох десятиліть спостерігається тенденція до збільшення від’ємного балансу поживних речовин у ґрунтах. За таких обставин, експортуючи сільськогосподарську сировину, Україна експортує не лише робочі місця, додану вартість, а також гумус (через його виснаження), поживні речовини (NPK), віртуальну воду тощо. Зокрема, експортувавши у 2015 р. 19 млн т. кукурудзи, 13,4 млн т. пшениці та 48 тис. т. насіння соняшнику, Україна експортувала: 209,1 тис. робочих місць; 1847,9 тис. т. запасів NPK з ґрунтів (що фактично дорівнює внутрішньому річному споживанню мінеральних добрив); 22,21 млрд м³ віртуальної прісної води. У грошовому виразі такі втрати поживних речовин (у цінах 2015 р.) можна оцінити в 739,2 млн дол. США, води – 362 млн дол. США. Це становить майже 21% від експортної виручки реалізації зазначених сільськогосподарських культур у 2015 р. [4, с. 7].

Для нейтралізації негативного впливу діяльності агрохолдингових структур у контексті зазначених загроз, на нашу думку, необхідно здійснити комплекс невідкладних заходів у таких основних напрямках (рис. 1). Основними завданнями органів державної влади у ситуації, що склалася, має стати вміле поєднання ринкових та адміністративних методів регулювання і контролю за діяльністю агрохолдингових компаній. З огляду на це, у межах пріоритетних напрямів нами розроблено стратегічні цілі та інструменти їх реалізації, що сукупно формують цілісний механізм (рис. 1).

Оскільки Україна володіє значними обсягами земельних ресурсів, що складають близько 6% території Європи, а з 60,3 млн га земельного фонду 70% припадає на сільськогосподарські угіддя з найкращою у світі родючістю [8], першочерговим напрямом регулювання діяльності агрохолдингів має стати усунення проявів монополізації на ринку оренди земель і впровадження такої моделі земельних відносин, яка б відповідала сучасним жорстким умовам міжнародної конкуренції. Адже монопольне становище великих агрохолдингових компаній на ринку оренди землі характеризується: по-перше, низькими (за світовими стандартами) ставками орендної плати, а по-друге, переважанням короткострокових договорів оренди над довгостроковими. Перше дозволяє

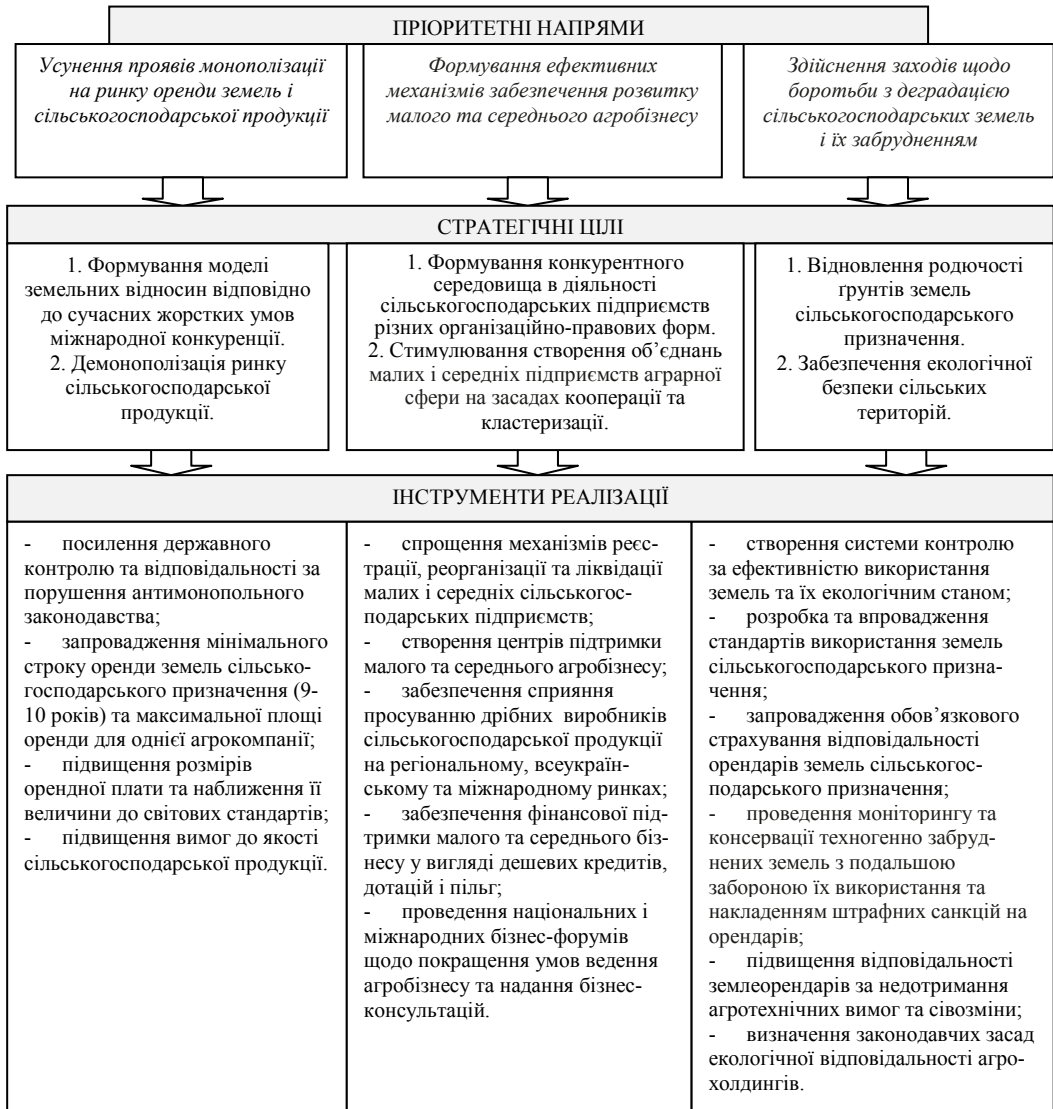

Рис. 1. Основні напрями, стратегічні цілі та інструменти нейтралізації загроз функціонування в Україні агрохолдингових компаній

Розроблено автором.

агрохолдингам постійно збільшувати обсяги земельного банку, а друге впливає на раціональне використання земель і збереження їх родючості.

Так, орендна плата в Україні є найнижчою серед країн-членів ЄС і становить лише 37 дол. США в рік за гектар, а питома вага договорів оренди строком понад 10 років, хоч і демонструє тенденцію до зростання, у 2016 р. складала всього 15% [9, с. 245-249].

Для порівняння: у Німеччині, Нідерландах і Данії орендна плата становить понад 200 євро за 1 гектар ріллі, у США – до 10% ринкової вартості, або 350-400 дол. США за 1 гектар; у Канаді на оплату оренди витрачається 40-45% вирощеного врожаю, у Франції – до 1/3 врожаю [10]. У межах цього напрямку надзвичайно важливо також забезпечити контроль за допустимими обсягами оренди агрохолдингами земель сільськогосподарського призначення

задля забезпечення раціоналізації землекористування на основі впровадження інноваційних смарт-технологій.

Не менш важливим завданням держави має бути також створення ефективних механізмів забезпечення розвитку малого та середнього агробізнесу (рис. 1), тим більше, що саме малі та середні сільськогосподарські підприємства відіграють сьогодні важливу соціально-економічну роль у забезпеченні розвитку сільських територій. Розвиваючи локальну конкурентоспроможність і створюючи об'єднання для захисту своїх інтересів на ринку (кооперативи, аграрні чи агропромислові кластери тощо), вони можуть забезпечити собі ефективнішу взаємодію як між собою, так і з державними підприємствами та великими агропромисловими формуваннями. У цьому напрямі надзвичайно важливою є консультаційна та фінансова підтримка з боку держави у вигляді дешевих кредитів, дотацій і пільг, причому малі та середні виробники сільськогосподарської продукції повинні бути визнані виключними об'єктами державної підтримки суб'єктів підприємництва в аграрному секторі економіки.

Варто зазначити, що фінансова підтримка сільського господарства з боку держави впродовж останніх років характеризувалась незначними обсягами прямої державної підтримки та пільговим режимом сплати ПДВ, що давав значні фінансові преференції вітчизняним сільгоспвиробникам, але який було відмінено з 1 січня 2017 р. [7]. Державним бюджетом України на 2018 р. передбачено, зокрема, фінансову підтримку сільгосптоваровиробників та фермерських господарств у розмірах відповідно 945 млн грн та 1 млрд грн, а також видатки на фінансування заходів шляхом здешевлення кредитів на суму 66 млн грн [11]. Рис. 2 демонструє основні види державних програм підтримки агропромислових підприємств в Україні.

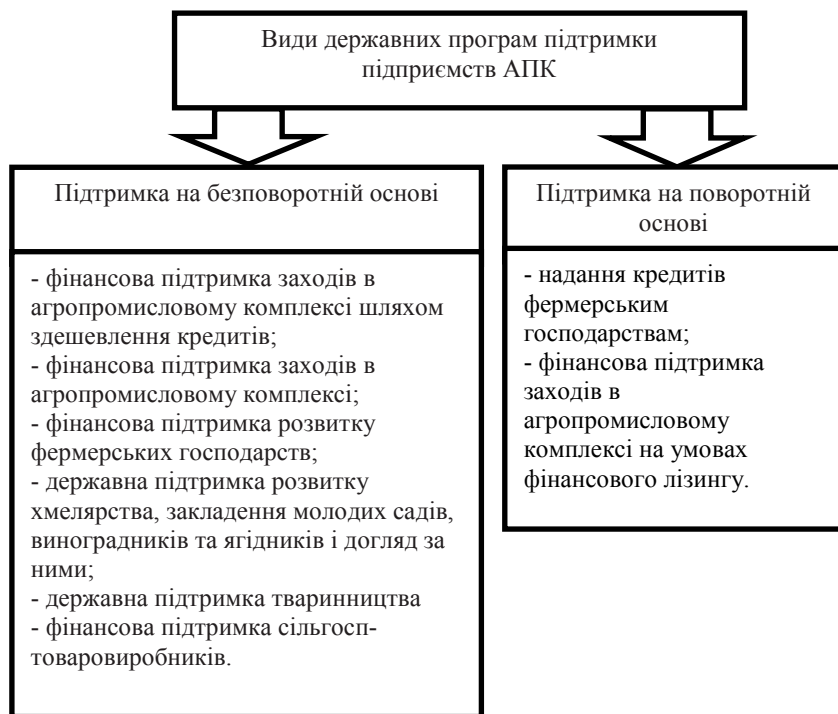

Рис. 2. Види державних програм підтримки підприємств АПК в Україні
Складено автором за [11].

Крім державної підтримки, вітчизняні аграрії можуть також розглядати такі варіанти залучення додаткових коштів: банківське кредитування; інвестиції; аграрні розписки; товарні кредити; вексельне фінансування.

У напрямі боротьби з деградацією сільськогосподарських земель і їх забрудненням першочергові заходи держави мають бути спрямовані на виконання Національного плану дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням [12], а також прийняття Закону України «Про збереження ґрунтів та охорону їх родючості». Адже неконтрольоване збільшення агрохолдингами земель сільськогосподарського призначення за відсутності юридичної відповідальності за їх неналежне використання призвели, як уже зазначалось вище, до загострення проблем, що пов'язані зі зниженням балансу поживних речовин у ґрунтах, зменшенням вмісту гумусу, зростанням кислотності ґрунтів тощо. На жаль, у проєкті закону України «Про збереження ґрунтів та охорону їх родючості» [13] серед обов'язків землевласників і землекористувачів у сфері охорони ґрунтів і відтворення їх родючості (стаття 26) відсутня норма щодо обов'язкового страхування відповідальності орендарів (землевласників) земель сільськогосподарського призначення, яка хоча б частково вирішила проблему фінансового забезпечення відтворення земельних ресурсів. Щодо екологічної відповідальності агрохолдингових компаній, то деякі з агрохолдингів уже здійснюють перші кроки в цьому напрямі. Так, лідер серед агрокомпаній України за розміром земельного банку у 2017 р. – агрохолдинг UkrLandFarming – презентує власну стратегію у сфері охорони навколишнього середовища та промислової безпеки, яка включає такі напрями природоохоронних заходів: виробничий екологічний моніторинг; збереження і раціональне використання водних ресурсів; охорона атмосферного повітря; захист земель; ресурсозбереження і енергоефективність [14]. Варто зазначити, що деякі агрохолдинги-лідери галузі (наприклад, Кернел і Миронівський хлібопродукт) виділяють екологічну складову в межах корпоративної соціальної відповідальності, інші, зокрема Астарта-Київ, розділяють екологічну та соціальну відповідальність. Вважаємо, що лише законодавче врегулювання вимог до екологічної складової відповідальності агрохолдингових компаній і постійний контроль з боку держави забезпечить результативність дій у сфері екологічної безпеки та відновлення родючості ґрунтів земель сільськогосподарського призначення.

Висновки. Вважаємо, що зазначені заходи сприятимуть усуненню ризиків, що привносять в економіку України великі інтегровані агроформування, а відтак – покращенню умов ведення бізнесу, підвищенню конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва на внутрішньому та зовнішньому ринках і як наслідок – зростанню продовольчої безпеки держави. Для забезпечення прозорості в діяльності агрохолдингових структур необхідним також є: створення державного реєстру агрохолдингових компаній із запровадженням відповідної бухгалтерської, податкової та статистичної звітності; ефективний розвиток біржового ринку; сплата агрохолдингами податків до бюджетів тих територій, де вони здійснюють свою фінансово-господарську діяльність.

Список використаних джерел

1. Жабинець О. Й. Переваги функціонування в Україні агрохолдингових компаній. *Сучасні тенденції розвитку світової економіки*: матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф. Харків: ХНАДУ, 2018. С. 296-297.
2. *Метрополійні функції великих міст України: потенціал розвитку та перспективи реалізації*: монографія / ред. М. І. Мельник ; ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долишнього НАН України». Львів, 2016. 552 с.
3. Жабинець О. Й. Особливості функціонування та співіснування різних типів сільськогосподарських структур в аграрному секторі національної економіки. *Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки*: зб. наук. статей за матеріалами IV Всеукр. наук.-практ. конф. Дніпро: Національна металургійна академія України, 2018. С. 271-275.
4. Могильний О. М., Ходаківська О. В. Вплив агрохолдингів на розвиток аграрного сектора країни. *Економіка та держава*. 2017. № 6. С. 4-9. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2017/3.pdf

5. Маслак Н., Маслак О. Фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств. *Пропозиція*: сайт. URL: <http://propozitsiya.com/ua/finansove-zabezpechennya-silskogospodarskih-pidpriemstv>
6. Національний банк України: офіційний сайт. 2018. URL: <https://bank.gov.ua>
7. Ведення агробізнесу в Україні. Асоціація «Український клуб аграрного бізнесу»: сайт. 2018. 97 с. URL: http://ucab.ua/files/Survey/Doing/DoingAgribusinessInUkraine_2018.pdf
8. Державна служба статистики України: Офіційний сайт. 2018. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
9. Данкевич В. Є. Розвиток земельних відносин у сільському господарстві: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.03 / Житомир. нац. агрокол. ун-т. Житомир, 2018. 591 с.
10. Стратегія удосконалення механізму управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними: постанова Кабінету Міністрів України від 7.06.2017 р. № 413. *Законодавство України*. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/413-2017-%D0%BF>
11. Про Державний бюджет України на 2018 рік: Закон України від 7.12.2017 р. № 2246-VIII. *Законодавство України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2246-19>
12. Національний план дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням: розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.03.2016 р. № 271-р. *Законодавство України*. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/271-2016-%D1%80>
13. Про збереження ґрунтів та охорону їх родючості: проект Закону України. Міністерство аграрної політики та продовольства України: офіційний сайт. 30.04.2013 р. URL: <http://minagro.gov.ua/node/6338>
14. *Агрохолдинг UkrLandFarming*: сайт. 2018. URL: http://www.ulf.com.ua/ua/sustainability/environmental_safety/

References

1. Zhabynets, O. Y. (2018). Perevahy funktsionuvannya v Ukrayini ahrokholdynhovykh kompaniy [Advantages of functioning in Ukraine of agroholding companies]. *Suchasni tendentsiyi rozvytku svitovoyi ekonomiky [Contemporary trends in the development of the world economy]*. Proceedings of the 10th International Scientific and Practical Conference (pp. 296-297). Kharkiv: Kharkiv National Academy of State Administration. [in Ukrainian].
2. Melnyk, M. I. (Ed.). (2016). Metropolini funktsiyi velykykh mist Ukrayiny: potentsial rozvytku ta perspektyvy realizatsiyi [Metropolitan functions of big cities of Ukraine: development potential and prospects of realization]. Lviv: Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine. [in Ukrainian].
3. Zhabynets, O. Y. (2018). Osoblyvosti funktsionuvannya ta spivisnuvannya riznykh typiv sil's'kohospodars'kykh struktur v ahromomu sektori natsional'noyi ekonomiky [Features of functioning and coexistence of various types of agricultural structures in the agricultural sector of the national economy]. In *Aktual'ni problemy sotsial'no-ekonomichnykh system v umovakh transformatsiyanoi ekonomiky [Actual problems of socio-economic systems in the conditions of a transformational economy]*. Proceedings of the IVth All-Ukrainian scientific and practical conference (pp. 271-275). Dnipro: National Metallurgical Academy of Ukraine. [in Ukrainian].
4. Mohylnyy, O. M., & Khodakivska, O. V. (2017). Vplyv ahrokholdynhiv na rozvytok aharnoho sektora krayiny [Influence of agroholdings on the development of the agricultural sector of the country]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and State*, 6, 4-9. [in Ukrainian].
5. Maslak, N., & Maslak, O. (2016). Finansove zabezpechennya sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv [Financial support of agricultural enterprises]. *Propozitsiya [Offer]*: Website. Retrieved from <http://propozitsiya.com/ua/finansove-zabezpechennya-silskogospodarskih-pidpriemstv> [in Ukrainian].
6. *National Bank of Ukraine*: Official website (2018). Retrieved from <https://bank.gov.ua> [in Ukrainian].
7. *Association «Ukrainian Agribusiness Club»*: Website (2018). Vedennya ahrobiznesu v Ukrayini [Doing Agribusiness in Ukraine]. Retrieved from http://ucab.ua/files/Survey/Doing/DoingAgribusinessInUkraine_2018.pdf [in Ukrainian].
8. *State Statistics Committee of Ukraine*: Official website (2018). Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
9. Dankevych, V. Ye. (2018). *Rozvytok zemel'nykh vidnosyn u sil's'komu hospodarstvi [Development of land relations in agriculture]* (Dr.Sci. in Econ. Dissertation, Zhytomyr National Agroecological University). Zhytomyr, Ukraine. [in Ukrainian].
10. Stratehiya udoskonalennya mekhanizmu upravlinnya v sferi vykorystannya ta okhorony zemel' sil's'kohospodars'koho pryznachennya derzhavnoyi vlasnosti ta rozporiadzhennya nymy [Strategy for improving the management mechanism in the field of use and protection of agricultural land of state ownership and disposal] (2017). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, approved on 2017, June 17, 413. *Legislation of Ukraine*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/413-2017-%D0%BF> [in Ukrainian].
11. Pro derzhavnyy byudzheth Ukrayiny na 2018 rik [On the State Budget of Ukraine for 2018] (2017). Law of Ukraine, adopted on 2017, Dec 07, 2246-VIII. *Legislaton of Ukraine*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2246-19> [in Ukrainian].

12. Natsional'nyy plan diy shchodo borot'by z dehradatsiyeyu zemel' ta opustelyuvannyam [National action plan to combat land degradation and desertification] (2016). Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine, approved on 2016, March 30, 271-r. *Legislation of Ukraine*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/271-2016-%D1%80> [in Ukrainian].
13. Pro zberezheniya gruntiv ta okhoronu yikh rodyuchosti [On soil conservation and protection of their fertility] (2013). Project of the Law of Ukraine. *Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine*: Official website. Retrieved from <http://minagro.gov.ua/node/6338> [in Ukrainian].
14. *Agrarian holding UkrLandFarming*: Website (2018). Retrieved from http://www.ulf.com.ua/ua/sustainability/environmental_safety [in Ukrainian].

Zhabynets O. Y. Threats of the functioning of agroholding companies in Ukraine and the main directions of their neutralization.

Agroholding companies play a significant role in the development of the domestic agro-industrial sector and the national economy, and over the past 10 years have become the leading form of agricultural business in Ukraine. Agrarian holdings accumulate significant financial resources, have access to the latest technologies and access to export markets, have a political and socio-economic impact at the regional and national levels. At the same time, the functioning of large agroholding structures is characterized by many negative manifestations, in particular, the monopolization of land lease and agricultural products markets, the gradual displacement of small and medium agrarian businesses, and the presence of a significant number of problems in ensuring the environmental safety of the regions of its presence. The purpose of the article is to analyze the threats of functioning of agroholding companies in Ukraine and outline the main directions of their neutralization. Analysis of the activity of agroholding structures in Ukraine allowed to identify and confirm scientifically the following threats of their functioning for the domestic agricultural sector and the economy as a whole: 1) monopolization of the land lease market; 2) a constant increase in the area of cultivated land with a small percentage of Ukraine in world exports of agricultural products; 3) monopolization of the market of agricultural products, which occurs by capturing large agro companies the most profitable and export-oriented spheres of agribusiness; 4) the absorption of small enterprises; 5) limiting of the opportunities for the development of personal peasant and farm enterprises, primarily because of the problem of obtaining credit resources and their high cost; 6) uncontrollability of ways of using the soil and as a consequence - deterioration of their qualitative characteristics. In order to neutralize the negative influence of agroholding structures in the context of these threats, the author proposed a complex of urgent measures in the following key areas: elimination of monopolization manifestations in land lease and agricultural products markets, formation of effective mechanisms for the development of small and medium agribusiness, and implementation of measures to combat degradation of agricultural lands and their pollution. Within the frameworks of the priority directions, strategic goals and tools for their implementation have been developed. The author believes that the proposed measures will help to eliminate the risks arising from the activities of large integrated agroformations, which will improve the business environment, increase the competitiveness of agricultural production in the domestic and foreign markets and, as a consequence, increase the state food security.

Key words: agroholding companies, threats of the functioning of agroholdings, monopolization of the agrarian market, development of small and medium agribusiness, pollution of agricultural land, mechanism of neutralization of threats.

Жабинець Ольга Йосифівна – кандидат економічних наук, доцент, молодший науковий співробітник сектору просторового розвитку ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України» (e-mail: olza@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6735-4036>).

Zhabynets Olha Yosyfiivna – PhD (Econ.), Associate Professor, Junior Researcher of the Sector of spatial development of the Dolishnyi Institute of Regional Research of NAS of Ukraine.

Надійшло 31.07.2018 р.